

Missa pro Ecclesia

Eerste boodschap

aan het slot van de eucharistische concelebratie met de kiesgerechtigde kardinalen in de Sixtijnse Kapel

Woensdag 20 april 2005

*Eerbiedwaardige broeders kardinalen,
Dierbare broeders en zusters in Christus,
U allen, mannen en vrouwen van goede wil,*

1. "Genade voor u en vrede in rijke overvloed" (1Pe 1,2)! Op dit moment voel ik in mijn hart twee tegengestelde emoties. Aan de ene kant een gevoel van ontoereikendheid en menselijke onrust tengevolge van de grote verantwoordelijkheid die mij gisteren als opvolger van Petrus voor de universele Kerk op deze zetel van Rome is toevertrouwd. Aan de andere kant ervaar ik een diepe dankbaarheid jegens God, die, zoals de liturgie ons laat zingen, zijn kudde niet eenzaam achterlaat, maar deze alle tijden door blijft leiden door de herders die Hij zelf gekozen heeft als Plaatsbekeders van zijn Zoon om de kudde voor te gaan die zij weiden.¹

Dierbare vrienden, ondanks alles overheerst in mijn hart deze diepe dankbaarheid voor de gave van de goddelijke barmhartigheid. En ik beschouw dit als een bijzondere genade die mijn eerbiedwaardige voorganger, Johannes Paulus II, voor mij bewerkt heeft. Het lijkt alsof ik zijn sterke hand op de mijne voel drukken; het lijkt alsof ik zijn glimlachende ogen zie en zijn woorden hoor, die op dit moment speciaal tot mij gericht zijn: "Wees niet bang!"

De dood van de Heilige Vader Johannes Paulus II en de dagen daarna waren

voor de Kerk en voor de hele wereld een tijd van buitengewone genade. Het grote verdriet om zijn overlijden en het gevoel van leegte dat iedereen ervoer is getemperd door de werking van de verrezen Christus, hetgeen dagenlang bleek uit de gemeenschappelijke golf van geloof, liefde en geestelijke verbondenheid met als hoogtepunt de plechtige requiemmis.

We mogen zeggen: de uitvaart van Johannes Paulus II was werkelijk een buitengewone ervaring, waarin op zekere wijze de macht van God te bespeuren viel, die door zijn Kerk alle volkeren tot

1. Vgl. *Prefatie I van de Apostelen.*

één grote familie wil maken door de verenigende kracht van de waarheid en de liefde.² Gelijkend op zijn Meester en Heer, bekroonde Johannes Paulus II zijn lange en vruchtbare pontificaat in het uur van zijn dood, waarbij hij het christenvolk sterkte in het geloof en het om zich heen verzamelde, zodat de hele familie van de mensheid zich nauwer verbonden kon voelen.

Hoe zouden we ons niet gesteund kunnen voelen door dit getuigenis? Hoe zouden we niet de bemoediging ervaren die van deze genadevolle gebeurtenis uitgaat?

2. Tegen al mijn verwachtingen in heeft de goddelijke Voorzienigheid mij, door de keuze van de eerbiedwaardige vaders kardinalen, geroepen deze grote paus op te volgen. Op dit moment denk ik aan wat er zo'n 2000 jaar geleden gebeurd is in de buurt van Caesarea Filippi. Het lijkt alsof ik de woorden van Petrus hoor: "*Gij zijt de Christus, de Zoon van de levende God*" en de plechtige bevestiging van de Heer: "*Gij zijt Petrus; en op deze steenrots zal ik mijn Kerk bouwen ... Ik zal u de sleutels geven van het Rijk der Hemelen*" (Mt 16,15-19).

Gij zijt de Christus! Gij zijt Petrus! Het lijkt wel of ik de in het Evangelie beschreven scène meebeleeft; ik, de opvolger van Petrus, herhaal met schroom de beduchte woorden van de visser uit Galilea en luister opnieuw met diepe bewogenheid naar de geruststellende belofte van de goddelijke Meester. Al is het gewicht van de verantwoordelijkheid die op mijn zwakke schouders is gelegd overmatig groot, de goddelijke kracht waarop ik kan rekenen is grenzeloos: "*Gij zijt Petrus; en op deze steenrots zal ik mijn Kerk bouwen*" (Mt 16,18). Toen Hij mij tot bisschop van Rome koos, wilde de Heer mij als zijn Plaatsbekleder, wilde Hij mij tot de 'steen-

rots' maken waarop iedereen veilig kan staan. Ik vraag hem mijn zwakke krachten te ondersteunen zodat ik een moedige en trouwe Herder van zijn kudde kan zijn, altijd gehoorzaam aan de ingevingen van zijn Geest.

Ik bereid mij erop voor dit bijzondere dienstwerk op mij te nemen, het 'Petrus-ambt', ten dienste van de universele Kerk, waarbij ik mij ootmoedig overgeef in de handen van de goddelijke Voorzienigheid. Op de eerste plaats hernieuw ik mijn absolute en vertrouwvolle afhankelijkheid aan Christus: "*In Te, Domine, speravi; non confundar in aeternum!*".

Met een hart vol dankbaarheid voor het vertrouwen in mij gesteld, vraag ik u, mijn eerbiedwaardige broeders kardinalen, mij te steunen met uw gebed en met voortdurende, actieve en wijze samenwerking. Ik vraag ook al mijn broeders in het bisschopsambt mij met hun gebed en hun raad terzijde te staan, zodat ik werkelijk de *Servus servorum Dei* kan zijn. Zoals Petrus en de overige apostelen, naar de wil van de Heer, één enkel apostelcollege vormden, zo moeten ook de opvolger van Petrus en de bisschoppen, de opvolgers van de apostelen – het Concilie heeft dat expliciet benadrukt³ – met elkaar verbonden zijn. Ondanks de verschillende rollen en functies van de paus en de bisschoppen, staat deze collegiale gemeenschap in dienst van de Kerk en de eenheid van het geloof, waarvan de doeltreffendheid van de evangelisatie in de huidige wereld in grote mate afhankelijk is. Op deze weg, die mijn eerbiedwaardige voorgangers betreden hebben, wil ik ook verder gaan met als enige doel aan de gehele wereld de levende aanwezigheid van Christus te verkondigen.

3. In het bijzonder staat mij het getuigenis van paus Johannes Paulus II voor

2. Vgl. Tweede Vaticaans Concilie, dogmatische Constitutie over de Kerk *Lumen gentium*, 1.

3. Vgl. *a.w.*, 22.

ogen. Hij laat een Kerk na die moediger, vrijer en jonger is. Een Kerk die, naar zijn leer en voorbeeld, rustig naar het verleden kijkt en niet bang is voor de toekomst. Door het grote jubileum is zij in het derde millennium binnengetreten, met in haar handen het Evangelie, dat door de gezaghebbende, verdiepte interpretatie van het Tweede Vaticaans Concilie op de huidige wereld is gericht. Terecht heeft paus Johannes Paulus II het Concilie een "kompas" genoemd, door middel waarvan men zich op de grote oceaan van het derde millennium kan oriënteren.⁴ Ook in zijn geestelijk Testament schreef hij: "Ik ben ervan overtuigd dat nieuwe generaties nog lange tijd zullen kunnen putten uit de rijkdommen die dit Concilie van de 20ste eeuw ons geschonken heeft."⁵

Zo wil ook ik, nu ik de dienst overneem die eigen is aan de opvolger van Petrus, met klem mijn vastberadenheid bevestigen mij in te zetten voor de verwezenlijking van het Tweede Vaticaans Concilie, in het voetspoor van mijn voorgangers en in trouwe voortzetting van de tweeduizendjarige traditie van de Kerk. We vieren dit jaar dat het Concilie veertig jaar geleden (op 8 december 1965) werd afgesloten. De Conciliedocumenten hebben in de loop der jaren niets van hun actualiteit verloren; de leer die erin vervat is, is zelfs buitengewoon relevant voor de nieuwe situatie van de Kerk en de huidige geglobaliseerde samenleving.

4. Het is zeer betekenisvol dat mijn pontificaat begint in een tijd dat de Kerk het bijzondere Jaar van de Eucharistie beleeft. Moet men in deze providentiële samenloop geen element zien, dat het dienstwerk waartoe ik geroepen ben moet kenmerken? De Eucharistie, het hart van het christelijk leven en de bron van de

zending van de Kerk tot missionering, moet onophoudelijk het middelpunt en de bron vormen van het mij toevertrouwde Petrusambt.

De Eucharistie stelt voortdurend de Verrezen Christus tegenwoordig, die zich aan ons blijft schenken door ons uit te nodigen deel te nemen aan het gastmaal van zijn Lichaam en zijn Bloed. Uit de volledige gemeenschap met Hem ontstaat ieder ander element in het leven van de Kerk, op de eerste plaats de gemeenschap tussen alle gelovigen, de verplichting het Evangelie te verkondigen en ervan te getuigen en de hartstochtelijke liefde voor alle mensen, in het bijzonder de armen en geringen.

In dit jaar moet daarom het hoogfeest van Sacramentsdag bijzonder plechtig gevierd worden. Daarna zal de Eucharistie in augustus het middelpunt zijn van de Wereldjongerendagen in Keulen en in oktober van de Gewone Bijeenkomst van de Bisschoppensynode, waarvan het thema is: '*De Eucharistie, bron en hoogtepunt van het leven en de zending van de Kerk*'. Ik vraag iedereen in de komende maanden de liefde tot en de verering van Jezus in de Eucharistie te versterken en het geloof in de werkelijke tegenwoordigheid van de Heer moedig en duidelijk tot uitdrukking te brengen, in het bijzonder door het plechtig en juist vieren van dit geheim.

Ik vraag dit speciaal aan de priesters, aan wie ik op dit moment met grote genegenheid denk. Het priesterschap is ingesteld in de zaal van het Laatste Avondmaal, samen met de Eucharistie, zoals mijn eerbiedwaardige voorganger Johannes Paulus II zo vaak benadrukt heeft. "Het leven van priesters moet wel op bijzondere wijze een 'eucharistische gestalte' hebben."⁶ Daartoe draagt op de eerste plaats bij de eerbiedige dagelijkse viering

4. Vgl. Johannes Paulus II, apostolische Brief *Novo millennio ineunte* (6 januari 2001), 57-58, in: *Kerkelijke documentatie* 29/3 (11 mei 2001), 105-106.

5. 17 maart 2000, in: *Kerkelijke documentatie* 33/4 (3 juni 2005), 10.

6. Johannes Paulus II, *Brief aan de priesters voor Witte Donderdag* 2005, 1.

van de Eucharistie, het middelpunt van het leven en de zending van iedere priester.

5. Gevoed en gesteund door de Eucharistie, moeten katholieken zich wel aangespoord voelen te streven naar de volledige eenheid, die Christus in de zaal van het Laatste Avondmaal zo vurig gewenst heeft. De opvolger van Petrus weet dat hij op zeer bijzondere wijze verantwoording op zich moet nemen voor dit diepe verlangen van de goddelijke Meester. Hij heeft immers de opdracht zijn broeders te sterken (vgl. Lc 22,32).

Aan het begin van zijn ambt in de Kerk van Rome, door Petrus met zijn bloed gedrenkt, neemt zijn huidige opvolger heel bewust als eerste plicht de taak op zich om met al zijn krachten te werken aan het herstel van de volledige en zichtbare eenheid van alle leerlingen van Christus. Dat is zijn streven, dat is zijn dwingende plicht. Hij is zich ervan bewust dat het uiten van oprechte gevoelens daarvoor niet genoeg is. Er zijn concrete gebaren nodig die het hart raken en het geweten wakker schudden, zodat iedereen bewogen wordt tot de innerlijke bekering die een voorwaarde is voor iedere vooruitgang op de weg van de oecumene.

Er is een theologische dialoog noodzakelijk en ook is onderzoek naar de historische redenen voor in het verleden genomen beslissingen onontbeerlijk. Maar het meest dringend noodzakelijk is de 'reiniging van het geheugen', die Johannes Paulus II zo vaak te berde bracht en die als enige de harten erop kan voorbereiden de volledige waarheid van Christus te aanvaarden. Voor Hem, de hoogste Rechter van alle leven, moet ieder van ons zich plaatsen in het bewustzijn dat hij eenmaal aan Hem rekenschap zal moeten afleggen over wat hij gedaan dan wel

gelaten heeft wat betreft het grote goed van de volledige en zichtbare eenheid van al zijn leerlingen.

De huidige opvolger van Petrus laat zich deze vraag als eerste stellen en is bereid alles wat in zijn macht ligt te doen om de fundamentele zaak van de oecumene te bevorderen. In het voetspoor van zijn voorgangers is hij vastbesloten ieder initiatief aan te grijpen, dat geschikt lijkt om de contacten met en het begrip tussen de vertegenwoordigers van de verschillende Kerken en kerkgenootschappen te bevorderen. Bij deze gelegenheid zendt hij hun zijn hartelijke groeten in Christus, de Heer van ons allen.

6. Op dit moment denk ik terug aan de onvergetelijke ervaring die wij allemaal hebben beleefd bij gelegenheid van de dood en de uitvaart van Johannes Paulus II zaliger. Om zijn stoffelijk overschot, dat op de kale grond rustte, hebben zich staatshoofden, mensen van allerlei sociale klassen en in het bijzonder jonge mensen verzameld, in een onvergetelijke omhelzing van liefde en bewondering. De hele wereld keek vol vertrouwen naar hem. Veel mensen scheen het dat deze indrukwekkende deelname, die door de media tot aan de uiteinden van de aarde werd uitgezonden, als het ware een gemeenschappelijke kreet om hulp aan het adres van de paus was door de mensheid van vandaag die, verontrust door onzekerheden en angsten, vraagt wat haar toekomst zal zijn.

De Kerk van vandaag moet zich weer meer bewust worden van haar opgave in de wereld de Stem te laten klinken van Hem die gezegd heeft: "Ik ben het licht van de wereld. Wie Mij volgt, dwaalt niet rond in de duisternis, maar zal het licht van het leven bezitten" (Joh 8,12). Bij zijn ambtsaanvaarding weet de nieuwe paus

dat het zijn opgave is het licht van Christus te doen schitteren voor de mannen en vrouwen van deze tijd: niet zijn eigen licht maar het licht van Christus.

In dit bewustzijn richt ik mij tot allen, ook tot degenen die andere godsdiensten aanhangen, of die gewoon het antwoord zoeken op de fundamentele vragen van het leven en dat nog niet gevonden hebben. Ik richt mij tot allen in eenvoud en liefde om hen ervan te verzekeren dat de Kerk met hen verder wil gaan in een open en oprechte dialoog, op zoek naar het waarachtig goede van de mens en van de samenleving.

Ik vraag aan God om eenheid en vrede voor de mensenfamilie en verklaar dat alle katholieken bereid zijn samen te werken omwille van een waarachtige maatschappelijke ontwikkeling, waarbij de waardigheid van iedere mens gerespecteerd wordt.

Ik zal krachten noch moeite sparen om de veelbelovende dialoog voort te zetten die door mijn eerbiedwaardige voorgangers met de verschillende culturen in gang is gezet, want uit wederzijds begrip ontstaan de voorwaarden voor een betere toekomst voor allen.

Ik denk in het bijzonder aan de jongeren. Hen, de favoriete gesprekspartners van paus Johannes Paulus II, komt mijn liefdevolle omhelzing toe in de hoop – zo God het wil – hen in Keulen te ontmoeten bij gelegenheid van de aanstaande Wereldjongerendagen. Dierbare jongeren,

jullie zijn de toekomst en de hoop van de Kerk en van de mensheid en ik zet de dialoog met jullie voort, waarbij ik zal luisteren naar jullie verwachtingen met de bedoeling jullie te helpen, zodat je de levende, eeuwig jonge Christus mag ontmoeten.

7. *Mane nobiscum, Domine!* Blijf bij ons, Heer! Dit dringende verzoek, dat het hoofdthema vormt van de apostolische Brief van Johannes Paulus II voor het Jaar van de Eucharistie, is het gebed dat spontaan opwelt uit mijn hart terwijl ik mij voorbereid het dienstwerk te aanvaarden waartoe Christus mij geroepen heeft. Zoals Petrus hernieuw ook ik mijn belofte van onvoorwaardelijke trouw. Slechts Hem wil ik dienen door mij volledig te wijden aan de dienst aan zijn Kerk.

Ik vraag om de moederlijke voorspraak van de heilige Maagd Maria, om mij te steunen in mijn belofte en in haar handen leg ik het heden en de toekomst van mijn persoon en van de Kerk. Mogen ook de heilige apostelen Petrus en Paulus en alle heiligen onze voorspraak zijn.

Met deze gevoelens geef ik u, eerbiedwaardige broeders kardinalen, allen die deelnemen aan deze viering en allen die er naar kijken op de televisie of er naar luisteren op de radio, mijn bijzonder liefdevolle zegen.

Vertaling: dr. N. Stienstra